

References

1. Bar-Or, O., and Rouland, T. 2009. *Zdorov'ia ditei i rukhova aktyvnist: vid fiziologichnykh osnov do praktychnoho zastosuvannia [Children's health and motor activity: from physiological bases to practical application]*. Kyiv: Olympus. 1-ra.
2. Vilchkovskyy, E. S., and Kurok, O. I. 2005. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia ditey doshkilnoho viku [Theory and methodology of physical education of preschool children]*. Sumy.
3. Vyhotskyi, L. S. 2005. *Psykhohohyia razvytyia rebenka [Psychology of development of child]*. Moscow: Eksmo.
4. Levchuk, Ya. M. 2010. Kohnityvnyi potentsial tradytsiinoi dytiachoi subkultury [Cognitive potential of traditional children's subculture]. *Scientific notes*, 38, pp. 188-195.
5. Levshunova, K. V. 2015. *Rukhova aktyvnist yak chynnyk psykhychnoho blahopoluchchia doshkilnykiv [Motor activity as a factor of mental well-being of preschoolers]*. Abstract of the dissertation Cand. psychological sciences. Kyiv. Available at: http://psychology-naes-ua.institute/files/pdf/3_1441877073.pdf.
6. Nesterenko, V. H. 1995. *Vstup do filosofii: ontolohiia liudyny [Introduction to philosophy: human ontology]*. Kyiv: Appearance.
7. Hetman, T. O., and Krychkovska, T. D. comp., 2017. *Problemy vikovoї ta pedahohichnoi psykholohii [Problems of age and pedagogical psychology]*. Nizhin: NDU them. M. Gogol.
8. Sukhomlynskyi, V. A. 1972. *Sertse viddaiu ditiam [I give my heart to children]*. Kyiv: Soviet School.
9. Piaget, J. 1972. *Psychology and Epistemology*. Harmondsworth.

УДК 378.147:376-057.4:005.21:17.024.4(4)(045)

СТРАТЕГІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Кас'яненко О. М.

STRATEGIES OF THE EUROPEAN EXPERIENCE IN THE TRAINING OF SPECIALISTS IN THE FIELD OF SPECIAL AND INCLUSIVE EDUCATION

Kasyanenko Oksana

У статті розглядається проблема підготовки фахівців у галузі спеціальної та інклюзивної освіти. Мета роботи полягає в аналізі галузі інклюзивної освіти, у виділенні проблемних моментів та специфіки у підготовці спеціалізованих фахівців на українському та європейському досвіді. Розкрито принципи універсального дизайну для інклюзивного навчання, які практикуються у країнах ЄС. Схарактеризовано специфіку застосування інклюзивно-педагогічного підходу у традиційному навчанні.

Ключові слова: європейського досвід, учні з особливими освітніми потребами, майбутні вчителі, спеціалізоване втручання, універсальний дизайн для інклюзивного навчання, інклюзивно-педагогічний підхід, інтеграції дітей з особливими освітніми потребами.

The article deals with the problem of training specialists in the field of special and inclusive education. Initial training is an important lever for preparing specialists in the field of special and

inclusive education to work with students. It is often seen as the best time for future teachers to change their attitudes towards students with special educational needs and their perceptions of inclusive education, if necessary. European experience shows that teachers can use different strategies and useful interventions in the teaching-learning-assessment process. EU countries have been practicing universal design for inclusive education for decades, which is equivalent to universal design for learning. The principles of universal design for inclusive education, which are practiced in the EU countries, are revealed. The specifics of applying an inclusive pedagogical approach in traditional education are characterized. To apply an inclusive pedagogical approach to traditional learning, you can vary the way content is presented, vary the teaching methods, or vary the assessment methods. Various solutions can be implemented, such as those presented in international pedagogical practices, to make the course more inclusive. European experts working with children with special educational needs think about tasks divided into smaller, achievable stages, the use of affective learning, adaptation of teaching methods and tools, assessment, and support for the student in becoming a member of the group. In the inclusive European approach, all students are considered equally important, each has the opportunity to value their qualities, based on the premise that every student is capable of achieving something good. We believe that there are no clear guidelines for the integration of children with special educational needs into mainstream education. By studying together, children learn to live in society, accept themselves and help each other when needed.

Keywords: *European experience, students with special educational needs, future teachers, specialized intervention, universal design for inclusive education, inclusive pedagogical approach, integration of children with special educational needs.*

Початкова підготовка є важливим важелем підготовки фахівців у галузі спеціальної та інклюзивної освіти до роботи з учнями. Це часто розглядається як найкращий час для майбутніх вчителів, щоб змінити своє ставлення до учнів з особливими освітніми потребами та їхнє сприйняття інклюзивної освіти, якщо це необхідно. Однак визначення змісту навчання, якому слід надавати перевагу в інклюзивній перспективі, викликає питання, оскільки цей зміст може керувати уявленнями майбутніх вчителів. В цій роботі пропонуємо чіткий зміст про типи потреб, які потенційно зустрічаються в школах, та спеціалізовані втручання, пов'язані з ними, посиляючись на біомедичне та етичне бачення, засноване на патологіях учнів. Відходимо від ідеї категорій труднощів або інвалідності, зосереджуючись натомість на привласненні інклюзивних практик, щоб усунути бар'єри для навчання та участі всіх учнів в освітньому процесі.

З європейського досвіду можна сказати, що вчитель може використовувати в процесі викладання-навчання-оцінювання різні стратегії і корисні втручання: перш за все, він повинен враховувати створення афективно-позитивного клімату. Стимулювання впевненості в собі та мотивації до навчання,

заохочення підтримки та співпраці з боку колег, формування позитивного ставлення колег, заохочення незалежності та підвищення особистої автономії є важливими аспектами, які вчитель повинен враховувати, щоб полегшити шкільну інтеграцію цих дітей [3, с. 204]. Вчителям дуже важливо заохочувати зусилля особливих дітей, підтримувати їх, позитивно оцінювати у виконанні шкільних завдань, не створюючи стресових ситуацій.

Країни ЄС вже десятиліття практикують універсальний дизайн для інклюзивного навчання, який є еквівалентом універсального дизайну для навчання. Це структура планування та організації навчання, яка дозволяє фахівцям з інклюзивної освіти визначати педагогічні наміри, методи, оцінки та навчальні матеріали, адаптовані до різних учнів. Це універсальний та гнучкий підхід, який сприяє інклюзії та навчанню для всіх учнів, передбачаючи їхні різноманітні потреби.

Універсальний дизайн для інклюзивного навчання базується на трьох основних принципах, які полягають у пропонуванні декількох засобів:

- представництво;
- дії та вираження;
- зобов'язання.

Ці принципи в свою чергу поділяються на дев'ять керівних принципів. Вони пов'язані з державними програмами, як уможлиблюють універсальний дизайн для інклюзивного навчання [3].

Щоб застосувати інклюзивно-педагогічний підхід у традиційному навчанні, можна варіювати спосіб подачі змісту, варіювати методи навчання або варіювати методи оцінювання. Можна впроваджувати різні рішення, такі як ті, що представлені в світових педагогічних практиках, щоб зробити курс більш інклюзивним. Наприклад, на заняттях можна розглянути: субтитри відео або надати письмову стенограму розповіді, використовувати засіб перевірки доступності Microsoft, щоб виявляти та виправляти проблеми учнів зі спеціальними можливостями (за наявності), а також покращувати читабельність матеріалу, запропонувати автентичні ситуації (для педагогічної діяльності або

оцінювання), запропонуйте для оцінювання різноманітні методи або підходи (самостійна робота або аудіовізуальна презентація, самооцінка, спільна оцінка або оцінка вчителем тощо), використати цифрову корекцію (звуковий коментар або екранну корекцію) [2].

Переваги переосмислення традиційного навчання за допомогою інклюзивного підходу є визначальним для підвищення якості роботи та викладання, для прихильності до рефлексивного підходу до своєї ролі педагога, а також скорочення індивідуальних запитів на проживання та логістику.

Для учнів з особливими потребами інклюзивний підхід передбачає:

- підвищення самостійності і мотивації;
- зменшення стресу, пов'язаного із запитом на проживання;
- і підвищення мотивації та відданості.

Коли йдеться про дітей з особливими освітніми потребами, також не слід нехтувати частим використанням системи заохочень, похвал, позитивного підкріплення, щоб заохотити і виділити найменші успіхи, спрямованість навчання на практичну діяльність. Більшу частину часу, коли європейські фахівці працюють з дітьми з особливими освітніми потребами, вони думають про завдання, розділені на менші, досяжні етапи, використання афективного навчання, адаптацію методів і засобів навчання, оцінки, а також про підтримку учня у становленні себе як члена групи [1, с. 195]. Крім того, необхідно добре організувати групові заняття, що стимулюють спілкування і міжособистісні відносини (ігри, поїздки, позакласні заходи, спорт, командна діяльність), підтримувати дітей емоційно, використовувати просту мову, доступну учневі і його рівню розуміння. Важливим питанням є реагування на учня з фізіологічним розладом у класі. Наприклад, розміщення учнів із вадами зору за перші парти, поліпшення якості освітлення, адекватність методичних матеріалів - аспекти, які педагог не залишає без уваги при роботі з такими дітьми. Позиція фахівця з інклюзивної освіти повинна бути такою, щоб кожен учень міг бачити його, а в діалозі вчитель-учень вчитель повинен говорити, стоячи тільки обличчям до учнів. Ще одна перспектива, яку не може не

помітити вчитель, – це розміщення дітей з гіперактивністю та синдромом дефіциту уваги за перші парти, щоб не відволікати решту учнів та розміщувати їх поруч з учнями, які сприймаються колективом як позитивні зразки для наслідування [4, с. 516]. Заохочення будь-якої спроби спілкування, незалежно від його характеру, важливе для європейських фахівців у галузі спеціальної та інклюзивної освіти. Учитель повинен бути твердим, послідовним, використовувати розуміння і спокій як спосіб гасіння агресивного прояву учня, коментувати вчинок учня, а не його особистість. Вчителю бажано оцінити межу складності учня (не образити і не принизити його), використовувати доброзичливу міміку і відкритий настрій (не схрещувати руки і не хмурити погляд) [3].

В інклюзивному європейському підході всі учні вважаються однаково важливими, кожен має можливість цінувати свої якості, виходячи з передумови, що кожен учень здатний досягти чогось хорошого. Вважаємо, що не існує чітких інструкцій для інтеграції дітей з особливими освітніми потребами у загальноприйнятну освіту. Ті, хто проявляють відкритість до цієї інтеграції, знаходять власні правильні стратегії. Кожна дитина має право на освіту і заслуговує на те, щоб їй дали шанс навчатися. Навчаючись разом, діти навчаються жити в суспільстві, приймати себе і допомагати один одному, коли це необхідно. Незначні відхилення від природних норм являють собою сильні бар'єри, які перешкоджають розвитку процесу інтеграції в загальноприйняте навчання дітей з психічними відхиленнями та/або поведінковими розладами. Необхідно в цій ситуації якомога швидше відмовитися від інерції, закладеної в освітній, культурній і соціальній діяльності, в якій беруть участь як діти-інваліди, так і їх сім'ї.

Список використаних джерел

1. Васильєва Г. Організаційно-педагогічні умови формування методичної компетентності працівників освіти інклюзивної форми навчання. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 2(106). С. 194-211. URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4370/4639>.
2. Нічуговська Л. І., Ніколенко Л. М., Липа В. О. Підготовка майбутніх педагогів до інноваційної діяльності в сфері спеціальної освіти: можливості тренінгових технологій. *Вісник*

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки. 2021. Вип. 4. С. 37-43. URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4370/4639>.

3. Пехарева А. С., Цегельник Т. М., Саєнко Ю. О. Застосування компетентнісного підходу в підготовці майбутніх педагогів початкової школи в умовах розвитку інклюзивної освіти: досвід країн Східної Європи. *Інноваційна педагогіка*. 2021. № 39. С. 203–206. URL: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/12763/1/%D0%A1%D0%B0%D1%94%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>.

4. Сидоренко В. В. Розвиток педагогічного акмепрофесіогенезу в умовах формальної і неформальної післядипломної освіти. *Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти*: монографія. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2018. 516 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710310/1/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%D0%A1%D0%98%D0%94%D0%9E%D0%A0%D0%95%D0%9D%D0%9A%D0%9E.pdf>.

References

1. Vasylieva, H. 2021. Orhanizatsiino-pedahohichni umovy formuvannya metodychnoi kompetentnosti pratsivnykiv osvity inkliuzyvnoi formy navchання [Organizational and pedagogical conditions of formation of methodical competence of education workers of inclusive form of education]. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 2(106), pp. 194-211. Available at: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4370/4639>.

2. Nichuhovska, L. I., Nikolenko, L. M., and Lypa, V. O. 2021. Pidhotovka maibutnix pedahohiv do innovatsiinoi diialnosti v sferi spetsialnoi osvity: mozhyvosti treninhovykh tekhnolohii [Preparation of future teachers for innovative activities in the field of special education: possibilities of training technologies]. *Bulletin of the Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytskyi. Series: Pedagogical sciences*, 4, pp. 37-43. Available at: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4370/4639>.

3. Piekharieva, A. S., Tsehelnik, T. M., and Saienko, Yu. O. 2021. Zastosuvannya kompetentnisnogo pidkходу v pidhotovtsi maibutnix pedahohiv pochatkovoї shkoly v umovakh rozvytku inkliuzyvnoi osvity: dosvid krain Skhidnoi Yevropy [The application of the competence approach in the training of future primary school teachers in the conditions of the development of inclusive education: the experience of the countries of Eastern Europe]. *Innovative pedagogy*, 39. pp. 203–206. Available at: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/12763/1/%D0%A1%D0%B0%D1%94%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>.

4. Sydorenko, V. V. 2018. *Rozvytok pedahohichnoho akmeprofesiohenezu v umovakh formalnoi i neformalnoi pisliadyplomnoi osvity* [The development of pedagogical acmeprofessionogenesis in the conditions of formal and informal postgraduate education]. Theory and methodology of professional and pedagogical training of educational personnel. Available at: <https://lib.iitta.gov.ua/710310/1/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%D0%A1%D0%98%D0%94%D0%9E%D0%A0%D0%95%D0%9D%D0%9A%D0%9E.pdf>.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>